

Školitelský posudek

Anna Macourková: *Kolektivizace ve středočeském kraji. Průběh socializace vesnice 1949 – 1960 z regionálního pohledu.* Diplomová práce, strojopis. Ústav českých dějin FF UK, Praha 2013, 132 s. (včetně příloh).

Práce Anny Macourkové podrobně mapuje průběh kolektivizace ve středních Čechách a to na základě původního archívního materiálu.

Práce je rozdělena na úvod, čtyři kapitoly a závěr. V úvodu nejprve autorka hodnotí dosavadní literaturu o uvedené problematice a vysvětluje, že provést komparaci všech okresů někdejšího Pražského kraje nebylo možné, protože archivní materiály některých okresů se nezachovaly, anebo jsou zachovány jen torzovitě. Proto autorka postupovala metodou sond a opírá se o materiál týkající se okresů Mělník, Kralupy nad Vltavou, Sedlčany, Kolín a český Brod.

V 1. kapitole se autorka zabývá všeobecnými informacemi o kolektivizaci v mezinárodních souvislostech, přičemž nejprve podává výklad o meziválečné kolektivizaci v SSSR a pak o kolektivizaci v ostatních tzv. lidově-demokratických zemích po druhé světové válce. Pozornost věnuje specifickým poměrům, které v oblasti kolektivizace nastaly v Jugoslávii a v Polsku po roce 1953, resp. 1956.

2. kapitola je věnována kolektivizaci v Československu se zaměřením na někdejší Pražský kraj. Podává systematický výklad o zemědělské politice KSČ od konce druhé světové války, analyzuje výsledky voleb v Pražském kraji v roce 1946 a provádění pozemkových reforem v letech 1945-1948 v tomto kraji. Potom přechází k počátkům kolektivizace v Pražském kraji, k roli státního aparátu při získávání družstevníků do JZD. Velká pozornost je věnována způsobu agitace na vesnici.

3. kapitola je věnována opatřením proti tzv. kulakům. Nejprve analyzuje metody, kterým byli velcí sedláci efektivně zbaveni možnosti plnit stanovené dodávky a potom se věnuje vlastnímu mechanismu likvidace „kulackých“ hospodářství a trestního či administrativního postihu sedláků. V této souvislosti je analyzována tzv. směrnice tří ministrů (vnitra, národní bezpečnosti a spravedlnosti) z roku 1951, umožňující vystěhovat kulaky a příslušníky jejich rodin z obcí jejich trvalého pobytu. Zvláštní podkapitola je věnována povolávání „vzpurných“ zemědělců na mimořádná vojenská cvičení, čímž jim bylo zpravidla znemožněno včas vykonat potřebné zemědělské práce a zejména sklídit úrodu. Poměrně podrobně se autorka také v další podkapitole zmiňuje o vylučování dětí kulaků ze středních a vysokých škol. Konečně závěr kapitoly je věnován reflexi boje proti kulakům v dobovém tisku. Analýza obrazu kulaka v tisku, zejména v zemědělských novinách a místních (vesnických, žňových) novinách je věnována značná pozornost.

4. kapitola se věnuje přechodnému období 1953-1955, kdy kolektivizace stagnovala a potom druhé, závěrečné fázi kolektivizace. Ke stagnaci kolektivizace došlo po známém projevu (resp. několika projevech) prezidenta Antonína Zápotockého v roce 1953, ve kterých se vyslovil pro striktně dobrovolný vstup rolníků do JZD. Následkem toho a také v důsledku špatné hospodářské situace družstev začali rolníci z družstev vystupovat. Zápotocký se dostal do konfliktu s prvním tajemníkem ÚV KSČ Antonínem Novotným, který trval na pokračování kolektivizace. Jeho stanovisko nakonec zvítězilo a bylo potvrzeno na zasedání ÚV KSČ 29. – 30. června 1955, resp. na celostátní stranické konferenci KSČ následující rok (11. – 15. června 1956). V letech 1957-1960 pak dochází i v Pražském kraji k druhé kolektivizační vlně. Jako přelomový vidí autorka rok 1958, kdy již v Pražském kraji socialistický sektor obhospodařoval 70% veškeré půdy. V následujících dvou letech do JZD vstoupila i naprostá většina doposud soukromě hospodařících rolníků, kteří si uvědomili bezvýhodnost své situace.

V závěru své práce autorka shrnuje dílčí závěry jednotlivých kapitol.

Práce přináší nové údaje o průběhu kolektivizace a je důležitou sondou do regionálních dějin našeho zemědělství v letech 1948-1960. Autorka v ní plně využila dostupný archivní materiál, zejména fondy jednotlivých ONV uložené v Státním oblastním archívu v Praze. Text je napsán s hlubokou znalostí věci. Rovněž znalost odborné literatury je na vysoké úrovni. Práci proto **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnotit ji stupněm „výborně“.

V Praze, 3. května 2013

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.